

استان چهارمحال و بختیاری

بهرام اشتری

پیشینه در تقسیمات کشوری

استان چهارمحال و بختیاری یکی از استان‌های ایران و مرکز این استان شهرکرد است. براساس آخرین تقسیم‌های سیاسی کشور، استان "چهارمحال و بختیاری" دارای ۶ شهرستان، ۲۴ شهر، ۱۵ بخش و ۳۴ دهستان است.

۳۰

بختیاری، به جا مانده از "اتابکان لر بزرگ" به مرکزیت ایذه است. "عباس اقبال آشتیانی"، در تاریخ ایران می‌گوید: "بختیاری" را از زمان اتابکان لر بزرگ به این نام می‌شناسند. اتابکان، زیر نظر سلجوقی‌ها، حکومت می‌کردند. اولین

قانون تقسیمات کشوری مورخ ۱۳۱۳ هجری شمسی تحت عنوان ایالت و ولایت منطقه بختیاری را که تا قبل از آن به‌عنوان مجموعه‌ای واحد بود و به‌وسیله ایلخانی اداره می‌شد به چند بلوک تقسیم کرد. طبق این قانون بلوک ایذه تحت حاکمیت حاکم اهواز و بلوک آخوره (فریدونشهر) داران، گندمان، لردگان، اردل و غیره تحت سلطه حاکم‌نشین اصفهان قرار گرفت. در پی این تقسیم‌ها منطقه بختیاری به سه حوزه متمایز از هم تبدیل شود.

حوزه «مال امیر (ایذه)» و «باغ ملک» جزء حکومت اهواز و ولایت خوزستان شدند. حوزه «فریدون و فریدونشهر» تحت عنوان بلوکات حاکم‌نشین اصفهان و در ردیف بختیاری مرکزی قرار گرفتند. حوزه استان کنونی چهارمحال و بختیاری که در قالب یک حوزه تابع اصفهان شد. چهارمحال و بختیاری، تا قبل از سال ۱۳۳۲ در قالب شهرستان شهرکرد و بختیاری از شهرستان‌های استان اصفهان به‌شمار می‌آمد. در این سال، شهرستان شهرکرد از استان اصفهان جدا شد و به‌عنوان فرمانداری مستقل بختیاری در تقسیمات سیاسی کشور قرار گرفت. در سال ۱۳۳۷ شمسی فرمانداری مستقل بختیاری و چهارمحال به فرمانداری کل ارتقاء می‌یابد و در محدوده آن فرمانداری‌های جدید «بروجن» و نیز بخش‌های جدید شوراب و گندمان ایجاد شدند. در مصوبه سال ۱۳۵۲ هیئت وزیران، فرمانداری کل چهارمحال و بختیاری به استانداری چهارمحال و بختیاری ارتقاء یافت. نام چهارمحال و بختیاری، اشاره به دو بخش چهارمحال و منطقه بختیاری دارد. چهارمحال بخش روستانشینان اصفهان و منطقه بختیاری بود، که از چهار ناحیه تشکیل می‌شد. لار، کیار، میزدج و گندمان در تقسیم‌های کنونی استان، لار و کیار در شهرستان شهرکرد، میزدج در شهرستان فارس و گندمان در شهرستان بروجن قرار می‌گیرد.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
مرکز چاپ و انتشارات

جغرافیا

برف است. و وجود ارتفاعات پوشیده از برف یکی از ویژگی‌های اقلیمی این استان است. به‌علت جوان بودن دوره کوه‌زایی، در این منطقه وجود بلایا و مخاطرات طبیعی بسیاری چون سیل و زلزله، رانش زمین در اکثر نقاط آن مشاهده می‌شود. ریزش‌های جوی و برف و باران منشاء سرشاخه‌های رودخانه "کارون" و "زاینده‌رود" هستند و آبخیزهای این دو رودخانه را به‌ترتیب یک‌هزار و ۳۸۰ کیلومتر و ۲هزار و ۷۲۰ کیلومتر شامل می‌شود.

شهرستان‌ها

اردل - بروجن - شهرکرد - فارسان - کوهرنگ - لردگان

ویژگی استان

قسمتی از رودخانه زاینده‌رود که از زیباترین و با اهمیت‌ترین رودخانه‌های ایران است و قسمتی از رودخانه کارون که تنها رودخانه قابل کشتی‌رانی ایران است در این استان جریان دارد. وجود کوه‌ها، غارها، آبشارها و رودخانه‌های زیادی در سطح استان پراکنده هستند. پیوند آب با عناصر طبیعی مانند دره، سبزه‌زار و اقلیم مناسب که هر یک از آن‌ها مناظر بدیع و دل‌پذیری را به‌وجود آورده‌اند، از جمله آبشار زیبای آتشگاه را در فاصله ۴۰ کیلومتری شهر لردگان. آبشار «دره‌عشق» که در این استان واقع شده است و ارتفاع آن بیش از ۱۰۰ متر می‌رسد، از نظر میزان ارتفاع در سرتاسر ایران کم‌نظیر است. «تالاب چغاخور» با مساحتی حدود ۲۳۰۰ هکتار یکی از زیباترین و بزرگ‌ترین تالاب‌های استان است. شهرها و مناطق قدیمی استان نیز از دیگر جاذبه‌های توریستی به‌شرح زیر در منطقه هستند.

نام "بختیاری" را نخستین بار حمداله مستوفی در زیر طوایف لر بزرگ عنوان کرد. اما به‌عنوان یک نام جغرافیایی در روزگار قاجار به زیستگاه ایل بزرگ بختیاری اطلاق شده است. اما در تقسیمات رسمی کشوری ایران استان چهارمحال و بختیاری با مساحت ۱۶۵۳ کیلومتر بین ۳۱ درجه و ۹ دقیقه تا ۳۲ درجه و ۴۸ دقیقه عرض شمالی و نیز ۴۹ درجه و ۳۸ دقیقه تا ۵۱ درجه و ۵۲ دقیقه طول شرقی قرار دارد. این استان در بخش مرکزی کوه‌های زاگرس و استان اصفهان واقع شده است. از شمال و شرق به استان اصفهان از غرب به استان خوزستان، از جنوب به کهگیلویه و بویراحمد و از شمال غرب به استان لرستان محدود است. این منطقه با وجود مساحت کم ده درصد از منابع آب کشور را در اختیار دارد. به‌علت ماهیت کوهستانی مرتفع در مسیر بادهای مرطوب سیستم‌های مدیترانه‌ای قرار داشته و موجب صعود و تخلیه بار این سامانه‌ها می‌شود. این استان دارای بارش نسبتاً مناسب است. غالباً در مناطق مرتفع نوع بارش به‌صورت

سوغات سفر

جاجیم، گلیم، خورجین، قالی، گیوه و نمذ از صنایع دستی مهم این استان است.

جاذبه‌های گردشگری

الف: "کتیبه پیرغار"، "آبشار تونل اول"، "آبشار شیخ علیخان"، "چشمه دیمه" و "دشت لاله‌های واژگون" (حد فاصل شهرکرد به کوهرنگ).

پیشنهاد ما برای رسیدن به مناطق مذکور حرکت از "شهرکرد" به "فارسان" و بعد به "باباحیدر" و از آن جا به "چلگرد" است.

ب: تالاب "چغاخور"، "امامزاده حمزه‌علی"، "سیاه سرد" بروجن، "تنگ‌صیاد". (مسیر: شهرکرد- طاقانک - شلمزار- بروجن).

ج: "موزه باستان‌شناسی"، "پل زمان‌خان"، "قلعه

چالستر"، "حاشیه زاینده‌رود". (مسیر: شهرکرد- سامان). توضیح این‌که "سامان" شهری است در ۲۰ کیلومتری شمال غربی شهرکرد و ۹۰ کیلومتری جنوب غربی اصفهان.
د: "تالاب سولقان"، "تالاب‌علی‌آباد"، "رودخانه کارون"، "آبشار دره‌عشق"، "تالاب چغاخور". (مسیر: شهرکرد- طاقانک- شلمزار- گهرو - ناغان).

ه: "گردبیشه"، "آبشار آتشگاه"، "چشمه برم". (مسیر: شهرکرد - بروجن - گردبیشه - لردگان).
از دیگر جاذبه‌های گردشگری در این استان می‌توان از "قلعه جونقان"، "مسجد جامع فارسان"، "قلعه لردگان"، "تپه قلعه‌افغان" نام برد.

